УДК 347.73:33.226.11

ВОЛКОВА С. С.,
студентка 5 курсу 12 групи Інституту підготовки кадрів для органів юстиції України Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РЕГУЛЮВАННЯ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Стаття спрямована на дослідження інновацій у конструкції податку на доходи фізичних осіб у контексті Податкового кодексу України. В статті новий порядок обчислення ПДФО, правові питання механізму даного податку та його діюча модель, актуальність внесення змін щодо регулювання ПДФО на основі зарубіжного досвіду.

Ключові слова: податок, оподаткування, податкова система, фізична особа, ставка.

Постановка проблеми. Одним із найважливіших бюджетоутворюючих податків для бюджетів місцевого рівня є податок на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО). Слід зазначити, що з одного боку вже існуючі проблеми механізму справляння цього податку, а з другого – податкові новації, зумовлені прийняттям Податкового кодексу України та внесенням низки змін до цього нормативно-правового акта, потребують нового розгляду таких процесів, як нарахування і сплата цієї податкової форми. Безперечно, що більшість питань справляння даного податку є актуальними як з теоретичної точки зору, що має вагоме значення для фінансової науки, так і з погляду осіб, що застосовують відповідні норми на практиці – для платників податків, роботодавців, найманих працівників тощо.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженню цих питань присвятили свої праці такі вчені, як О. О. Дмитрик, М. П. Кучерявенко, О. О. Головашевич та ін.

Виклад основного матеріалу. Основним законом у питаннях обчислення, сплати ПДФО є Податковий кодекс України, який регулює відносини в сфері податків і зборів та визначає їх вичерпний перелік, серед яких є податок на доходи фізичних осіб, представлений у розділі IV. ПДФО є загальнодержавним податком, але він, разом з тим, відіграє значну роль при наповненні як державного, так і місцевих бюджетів, адже відповідно до норм Бюджетного кодексу України надходження від цього платежу розподіляються між бюджетами різних рівнів [1].

Характеризуючи суб'єктний склад учасників податкових відносин при реалізації фізичними особами свого податкового обов'язку варто наголосити на одночасному застосуванні принципів територіальності та резидентства при сплаті податку на доходи фізичних осіб. Це означає, що об'єктом цього податку для фізичної особи – резидента є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід та/або іноземні доходи отримані за межами України; для фізичної особи – нерезидента – доходи з джерелами їх походження в Україні та/або загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні. Пункт 164.2 ст. 164 Податкового кодексу України містить перелік доходів, які потрібно включати до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу платника податку [1].

Основними складовими у загальному місячному (річному) оподатковуваному доході платника податку є заробітна плата нарахована та виплачена роботодавцем за умовами трудового договору, де роботодавець виступає податковим агентом, а також винагороди за цивільно-правовими договорами за виконані роботи чи надані послуги. З 2013 р. по 2015 р. діяла малопрогресивна модель оподаткування заробітної плати та інших прирівняних до неї виплат за двома ставками ПДФО, які у 2016 р. були замінені на єдину ставку 18 %, що діє і в поточному році (див. табл.).

Прогресивна модель ПДФО – збільшення ставок у залежності від величини отриманого доходу фізичними особами, має на меті реалізацію принципу соціальної справедливості, що передбачає оподаткування за більшими ставками більш високих доходів та зниження ставки, або звільнення від оподаткування соціально незахищених, малозабезпечених верств населення. Проте в умовах України такий підхід сьогодні важко реалізувати, оскільки низка політичних та правових факторів, економічна ситуація в країні заважають вирішенню даного питання [5].

© Волкова С. С., 2018

Таблиця

Ставки ПДФО та показники для нарахування ПДФО у 2013–2017 роках

	2013	2014	2015	2016	2017
Мінімальна заробітна плата (МЗП) на 1 січня, грн	1147	1218	1218	1378	3200
Ставки ПДФО, %	15 % до 11 470 грн (1147*10 МЗП у розрахунку на місяць), 17 %	15 % до 12 180 грн (1218*10 МЗП у розрахунку на місяць), 17 %	15 % до 12 180 грн (1218 грн * 10 МЗП у розрахунку на місяць), 20%	18 %	18 %

Законом України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році» від 24.12.2015 р. № 909-VIII, в якому йдеться і про ПДФО, а саме з 01.01.2016 р. замість диференційованих ставок податку у 15 % і 20 % має застосовуватися єдина ставка 18 % від бази оподаткування. Фактично підняли на 3 % оподаткування низьких зарплат та знизили на 2 % оподаткування високих [3].

Цікавим буде досвід зарубіжних країн в аспекті оподаткування доходів фізичних осіб. Країнами ЄС в межах реформи податкової системи та системи соціальних відрахувань (flexicurity strategy) були створені умови для поступового скорочення рівня безробіття та підвищення рівня активності населення. Політикою соціальних відрахувань, продовжуючи напрям реформ, було збільшено соціальні відрахування, з одночасним створенням сприятливих податкових умов для скорочення податкового клину (the tax wedge), зокрема для отримувачів низької заробітної плати. Водночас політика реформ розвитку заробітної плати проводиться в країнах ЄС з урахуванням відповідності розвитку продуктивності праці, оскільки збільшення заробітної плати без певного підвищення продуктивності праці загрожує стабільності ринку.

У Німеччині традиційно існує класова система оподаткування, де в основу класифікації платників на класи покладений їх соціально-громадянський статус. При визначенні величини оподатковуваного доходу із сукупного доходу вираховуються особливі та непередбачені витрати. До особливих витрат віднесені затрати, що мають характер матеріального забезпечення платника та його сім'ї в майбутньому: страхові внески, цільові внески на житлове будівництво, витрати на професійне навчання та підвищення кваліфікації, аліменти. У групі особливих витрат – також витрати на підтримку благодійних, церковних, наукових установ (загальний обсяг таких пожертвувань не може перевищувати 5–10 % загальної суми доходів платника). До непередбачуваних витрат належать вимушені витрати у випадку лікування, інвалідності, догляд за хворими членами сім'ї (в межах установленого рівня). Крім того, при визначенні оподатковуваного доходу з нього вираховуються знижки за віком (для платників, старших 64 років), неоподатковуваний мінімум, знижки на дітей.

В Італії прибутковий податок з громадян стягується за шедулярною системою, тобто обкладається кожна частина доходу окремо відповідно до джерела доходу. Прибутковий податок з фізичних осіб резиденти сплачують із усіх видів доходів, одержаних в Італії і за кордоном, нерезиденти – лише з доходів, одержаних в Італії. За походженням джерела доходів розподілені на п'ять категорій, кожній з яких властиві свої особливості оподаткування: нерухоме майно (земля і будівлі); капітал; підприємництво; трудові доходи від роботи за наймом і в порядку самозайнятості осіб вільних професій; інші джерела. Під однією назвою по суті справляються п'ять різних податків. Прибутковий податок на капітал поширюється на депозитні рахунки в банках, проценти за позиками, доходи від цінних паперів, лотерейні виграші. Проценти по банківських рахунках оподатковуються за ставкою 25 %; по облігаціях, бонах і кредитних сертифікатах – 12,5 %; по іноземних позиках – 30 %. Податок на трудові доходи осіб, працюючих за наймом, поширюється на заробітну плату, компенсації, винагороди, доплати тощо; осіб вільних професій – на гонорари, доходи від оплати послуг, виручку від продажу витворів мистецтва тощо. У силу різноманітності, нерегулярності, кон'юнктурності таких доходів адміністрування оподаткування трудових доходів осіб вільних професій досить складне.

У Нідерландах фізичні особи сплачують такі податки: прибутковий податок, який є основним і стягується з усіх видів доходів громадян; прибутковий податок та відрахування на соціальне страхування, які становлять єдиний комбінований податок, який розраховується за прогресивною шкалою. Для деяких категорій громадян (наприклад, осіб, старших за 65 років) встановлюють нижчі ставки. Одноразові виплати оподатковуються за різними ставками. Так, вихідна допомога, прибуток від реалізації або ліквідації бізнесу оподатковуються за ставкою 45 %, дохід на приріст капіталу, одержаний від реалізації акцій, –

20 %. Якщо фізична особа тимчасово працює в Нідерландах, то її дохід оподатковується за ставкою 35 %.

Отже, у сучасних податкових системах оподаткування фізичних осіб є одним із найважливіших елементів, а об'єктами – доходи й капітал. Незважаючи на велике розмаїття його моделей (шедулярна і глобальна, пропорційна і прогресивна, ліберальна й жорстка) оподаткування фізичних осіб одночасно реалізує фіскальну, регуляторну та соціальну функції [6]. Остання виявляється, поміж іншим, рядом знижок і відрахувань із валового доходу перед нарахуванням податку. Системи оподаткування розвинених країн світу спрямовані на формування кінцевого доходу домогосподарств таким чином, щоб кожна фізична особа мала в користуванні після оподаткування дохід, достатній для фінансування всіх необхідних витрат на задоволення своїх потреб.

На мою думку, на основі критичної оцінки зарубіжного досвіду вважаю за доцільне застосування таких рекомендацій для України з питання ПДФО:

- встановлення мінімальної податкової соціальної пільги на рівні розміру прожиткового мінімуму для працездатної особи;
- ще більш повна реалізація потенціалу прогресивного оподаткування доходів громадян;
- впровадження чітких правил і строків подання податкової звітності;
- встановлення посиленого моніторингу і контролю доходів і майнового стану платника податків.

Як **висновок** зазначу також те, що діюча модель ПДФО в Україні недостатньо виконує свою соціально-економічну функцію, не забезпечує соціально-справедливого розподілу доходів між різними верствами населення. Зміни податкового законодавства призвели до звуження сфери застосування податкової соціальної пільги. Тому перспективними напрямами майбутніх досліджень має бути розробка і вдосконалення механізму оподаткування доходів громадян у контексті забезпечення їх соціально-економічних інтересів та покращення умов оподаткування на рівні регулювання цього питання у законодавчих нормативно-правових актах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: http:// zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755- 17/ed20150101.
2. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні: Закон України від 31.03.2014 №1166-VII. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/ laws/show/1166-18.
3. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо забезпечення збалансованості бюджетних надходжень у 2016 році: Закон України від 24.12.2015 № 909-VIII. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/ laws/show/909-19.
4. Офіційний сайт Державної служби статистики. URL: http: ukrstat.gov.ua.
5. Сідельникова Л. П., Найденко О. Є. Реалізація принципу соціальної справедливості в оподаткуванні фізичних осіб. *Економіка розвитку:* наук. журнал. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. № 2. С. 86–96.
6. Чугунов І. Я., Ігнатенко А. Б. Податок з доходів фізичних осіб у системі фінансово-економічного регулювання. *Фінанси України.* 2016. №4. С. 3–14.

REFERENCES

1. Chugunov, I.Ya., Ignatenko, A.B. (2016). Tax on personal income in the system of financial and economic regulation. *Finance of Ukraine., 4, 3–14.*
2. Official site of the State Statistics Service. URL: http: ukrstat.gov.ua.
3. On amendments to the Tax Code of Ukraine and certain legislative acts of Ukraine regarding the balance of budget revenues in 2016: Law of Ukraine December 24, 2015 No. 909, VII. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/ laws / show / 909 19.
4. On prevention of financial catastrophe and creation of preconditions for economic growth in Ukraine: Law of Ukraine March 31, 2014 №1166 VII. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/ laws / show / 1166 18.
5. Sidelnikova, L.P., Naydenko, O.E. (2017). Implementation of the principle of social justice in the taxation of individuals. Economics of Development: Sciences. Kharkiv journal: KhNEU. S.Kuznets, No. 2. P. 86–96.
6. The Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine, December 2, 2010 № 2755 VI. URL: http: // zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755 17 / ed20150101.

С. С. ВОЛКОВА,

студентка 5 курса 12 группы Института подготовки кадров для органов юстиции Украины
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ РЕГУЛИРОВАНИЯ НАЛОГА С ДОХОДОВ ФИЗИЧЕСКИХ ЛИЦ

Статья направлена на исследования инноваций в конструкции налога на доходы физических лиц в контексте Налогового кодекса Украины. В статье рассмотрен новый порядок исчисления НДФЛ, правовые вопросы механизма данного налога и его действующая модель, актуальность внесения изменений по регулированию НДФЛ на основе зарубежного опыта.

Ключевые слова: налог, налогообложение, налоговая система, физическое лицо, ставка.

S. S. VOLKOVA,

5th year student of the 12th group of Personnel Training Institute for the Bodies of Justice of Ukraine
of the Yaroslav Mudryi National Law University

INDIVIDUAL ISSUES REGULATION OF TAX ON INCOME OF PHYSICAL PERSONS

Problem setting The tax on incomes of physical persons together with other taxes often undergoes changes. Almost every year the legislator provides for new tax rates and changes the base. Such innovations significantly affect the size of personal income tax and, accordingly, the financial condition of citizens, so this information needs to be delivered on time and correctly to the payer, in order to avoid possible problems with paying the tax.

Analysis of recent researches and publications. In the study of the problem, many works of scientists were used, such as, L.P. Sidelnikova, I.Ya. Chugunov, but even more legislative acts were applied. However, despite a significant list of scientific publications devoted to this scientific problem, it should be noted that, on the one hand, changes in the mechanisms of taxation of citizens' incomes caused by the adoption of a number of regulations and, on the other, aggravation of the problems of ensuring an adequate standard of living for the population and taxation of their income requires deepening scientific research problems of levying tax on personal income.

Target of research. The main target is to provide a comprehensive legal characteristic of personal income tax, which exists at the present time. For this purpose, it is planned to perform the following tasks: 1) analyze the prerequisites for making changes in the GCC; 2) identify the problems that arise in connection with the application of the new provisions of the law; 3) to analyze the foreign experience in the settlement of personal income tax and, possibly, certain shortcomings in its legal system for the regulation of personal income tax.

Article's main body. It should be emphasized that the issues concerning the new legal mechanism of personal income tax really require scientific research, because among the public of Ukraine, for lack of awareness, a wave of discontent and misunderstanding of the new tax regulations has risen. The tax on incomes of physical persons together with other taxes often undergoes changes. Almost every year the legislator provides for new tax rates and changes the base. Such innovations significantly affect the size of personal income tax and, accordingly, the financial condition of citizens, therefore this information needs to be timely and correctly conveyed by the payer in order to avoid possible problems with the payment of tax.

Conclusions and prospects for the development. In my opinion, on the basis of a critical assessment of foreign experience, I consider it expedient to apply such recommendations to Ukraine on the question of personal income tax: the establishment of a minimum tax social benefit at the level of the subsistence minimum for an able-bodied person; even more full realization of the potential of progressive taxation of incomes of citizens; introduction of clear rules and terms for filing tax reports; establishment of enhanced monitoring and control of income and property status of the taxpayer.

Keywords: tax, taxation, tax system, individual, rate.